

Kako ne boš zgrešil na referendumu

Pobudniki bližnjega referenduma (v nedeljo, 9., in ponedeljek, 10. t.m.) poudarjajo, da jih bolj kot drugačna ureditev od dajanja preferenc na volitvah za poslansko zbornico zanima odločna volja, da se spremeni sedanja volilna zakonodaja, ki naj volivcem nudi široke možnosti, da zares odločajo, kateri kandidati naj pridejo v parlament, oziroma katere politične sile naj prevzamejo vlado v svoje roke.

Ce bomo na nedeljskem referendumu prečrtali »si« (da), se bomo izrekli za eno samo preferenco, če bi pa prečrtali »no« (ne), bi se izrekli za sedanje stanje, ko moreš oddati več preferenc (to je odvisno od števila poslancev, izvoljenih v volilnem krožju). Kot pa smo že uvodoma napisali, pobudnike referenduma predvsem zanima, da bi prišla do izraza odločna volja po spremembi sedanjih volilnih predpisov.

Jasno je, da slovenski volivci v Italiji ne moremo v tem pogledu prav ničesar spreminjati, saj smo kakor kaplja v velikem morju. Lahko pa se pridružimo množicam volivcev, ki niso zadovoljni s sedanjim stanjem in bi radi več resnične demokracije. Zato tudi čedalje glasneje zahtevajo, naj se izpopolnijo volilni mehanizmi, ki naj omogočajo pristno in nepotvorjeno izbiro kandidatov na državnozborskih volitvah in hkrati odpravijo oziroma preprečijo samovoljo strankinih vrhov in takih ali drugačnih strankarskih interesnih skupin.

Slovenski volivci v Italiji povsem upravičeno zahtevamo, naj se spremeni sedanja volilna zakonodaja, ker nam ta ne zagotavlja izvolitve svojega predstavnika v poslanski zbornici in predstavnika v senatu, kot bi nam v skladu z demokratičnimi načeli pritekalo. S takšno zahtevo smo Slovenci v Italiji prišli na dan kmalu po drugi svetovni vojni in zlasti po ponovnem prihodu Italije v Trst. Naleteli pa smo na gluha ušesa, in sicer tudi pri tistih političnih silah večinskega naroda, ki pravijo, da so naši prijatelji.

Ce se bomo v nedeljo, 9., oziroma v ponedeljek, 10. t.m., podali na volišče, ne bomo zato prav nič zgrešili, če bomo prečrtali »si« (da), saj bomo na ta način poudarili zahtevo po takšni zakonodaji, ki naj tudi slovenski narodni manjšini v Italiji zagotovi prisotnost svojega zastopnika v obeh vejah rimskega parlamenta. Samo v tem primeru bomo od tega ljudskega glasovanja tudi sami imeli korist.

D. L.

Osnutek deželnega zakona o razvoju Krasa

Ustreza potrebam prebivalstva na Krasu?

O vprašanju zaščite in razvoja Krasa teče razprava med Slovenci v zamejstvu že zelo dolgo. Mineva namreč že skoraj dvajset let, odkar se je pri nas razvila razprava o Belcijevega zakonu, o kraških rezervatih — tako smo jih takrat imenovali — in o razmejitvi gorskih skupnosti. Pred 18 leti je prišlo do prvega pomembnega zasedanja na to temo, ko je Kulturno združenje Most 10. novembra 1973 priredilo v Sosljanu mednarodno študijsko zasedanje o vodenju naravnih parkov. Ze tedaj so udeleženci v sklep-

prišlo do tega zakona, bomo ugotovili, da je postopek označevala prav ta ločnica med Krasom in mestom ter da imamo prav zato v bistvu pred seboj samo polovico zakona, ki ga je nameravala dežela izdelati o Krasu. Imamo torej samo zakon o razvoju, ne pa besedila o zaščiti, ki je še vedno nedorečena.

Spor med mestom in podeželjem

Spor med mestom in podeželjem, ki je v našem primeru za marsikoga posplošeno spor med slovenskim in italijanskim prebivalstvom, je pravzaprav edini resnični razlog, zaradi katerega doslej ni prišlo ne do zakona o razvoju Krasa ne do zaščitnih določil. V kraškem prebivalstvu je globoko zakoreninjeno nezaupanje do oblasti, ki izhaja iz zelo konkretnih dejstev, ki ne kažejo na nobeno resnično voljo oblasti do zaščite Krasa, ampak izključno na slo po oblasti nad zemljo, tako z razlaščanja kot tudi z raznimi vinkulacijami, torej s posegi, ki odvzemajo slovenskemu prebivalstvu pravico do razpolaganja z zemljo. Jasno je, da takih ukrepov domačini niso mogli in nikoli ne bodo mogli sprejeti.

Bojan Brezigar

ni resoluciji poudarili, da »je treba dovoliti nemoten potek vseh tistih kmetijskih dejavnosti krajevnega prebivalstva, ki prispevajo k ohranitvi kulturne krajine«, ter je bila poudarjena »potreba, da se uresniči kot konkretni cilj vodenja načelo participacije krajevnih interesnih skupnosti«.

Minilo je že 18 let, a se pri vprašanju kraškega parka še vedno pojavljajo isti problemi: zagotovitev primerne razvoja tradicionalnih gospodarskih dejavnosti kraškega človeka in soudeležba domačega prebivalstva pri upravljanju teritorija. Na tej osnovi je potekal vsa ta leta dialog med slovenskim prebivalstvom in italijanskimi oblastmi, dialog med gluhi, kajti človek iz mesta pojmuje Kras kot tisti del ozemlja, katerega namen je, da je njemu na razpolago za nedeljsko razvedrilo. Ta načelni spor med kraškim prebivalstvom in tržaškimi oblastmi še vedno traja in je še vedno v osnovi nerešen, saj obstajajo bistvene razlike.

Zakonski osnutek, ki ga je deželna vlada sedaj odobrila in o katerem bo deželni svet razpravljati v bližnji bodočnosti, je v nekem smislu tudi odraz teh razlik. Ce pogledamo, kako je

Deželno tajništvo Slovenske skupnosti je priredilo posvet o zakonskem osnutku o razvoju Krasa. Posvet je bil v soboto, 1. t.m., v konferenčni dvorani Hranilnice in posojilnice na Opčinah. Uvodoma je po pozdravnih besedah predsednika openske Hranilnice Pavla Miliča spregovoril deželni tajnik Ivo Jevnikar. Poseg deželnega svetovalca Bojana Brezigarja zaradi važnosti problematike objavljamo skoraj v celoti.
(Ured.)

Ivo Jevnikar, Bojan Brezigar in Pavel Milič (predsednik HP Opčine)
(ft. D. Križmančič)

Tukaj bi bilo nesmiselno razglabljati, ali bi nameram za zaščito Krasa lahko pripisovali dobro vero ali ne, vendar nas izkušnje učijo, da se na tem ozemlju Slovenci ne moremo zanašati na razumevanje oblasti do naših problemov in da torej verjetno tudi vse dosedanje namere za zaščito Krasa skrivajo v sebi vsaj del znane politike in strategije, ki teži za tem, da bi Slovenec odvzeli dejansko pravico, da upravljajo svojo zemljo. Vse, kar je bilo v teh letih narejena, jasno kaže, na to težnjo in zato res nimamo razloga, da bi verjeli, da je sedaj pristop do te problematike drugačen. Tudi v zadnjem času so bili posegi enosmerni. Tako kot leta 1973, tako kot ob vseh kasnejših priložnostih, tako je tudi sedaj predlog deželne vlade o naravnih parkih dvoumen in zelo verjetno tako besedilo resno ogroža obstoj slovenskega prebivalstva.

dalje na 3. strani ■

RADIO TRST A

■ NEDELJA, 9. junija, ob: 8.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.30 Kmetijski tednik; 9.00 Sv. maša iz župnijske cerkve v Rojanu; 9.45 Pregled slovenskega tiska; 10. Mladinski oder: »Sara, mala prince-ska«; 11.0 Za smeh in dobro voljo; 11.45 Vera in naš čas; 12.00 Narodnostni trenutek Slovencev; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.25 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 V studiu z vami: Joži Peterlin; 17.30-18.30 Šport in glasba; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ PONEDELJEK, 10. junija, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Andrej Capuder: »Rapsodija 20«, roman; 12.00 Utrip mesta; 12.40 Dekliški zbor Glasbene matice iz Trsta; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.25 Gospodarska problematika; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 »Veselo na otroškem valu«; 16.00 Simfonični orkester RTV Slovenija vodi Josef Helderin; violinista Saško Gavrilov in Željko Haliti; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.40 Mladi val.

■ TOREK, 11. junija, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 9.30 Jaz, Mikula-letič; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Andrej Capuder: »Rapsodija 20«, roman; 12.00 Starost danes; 12.40 Dekliški zbor Glasbene matice iz Trsta; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.25 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Aktualnosti; 16.00 Simfonični orkester RTV Slovenija; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Pesniške podobe.

■ SREDA, 12. junija, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Andrej Capuder: »Rapsodija 20«, roman; 12.40 Dekliški zbor Glasbene matice iz Trsta; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.25 Na goriškem valu; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Na goriškem valu; 16.00 Pianistka Alenka in Igor Dekleva v našem studiu; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Slovenska literatura na stičišču z italijanskim svetom.

■ ČETRTEK, 13. junija, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Slovensko denarništvo v Trstu; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Andrej Capuder: »Rapsodija 20«, roman; 12.00 Spoznavajmo Slovenijo; 12.30 Akademski pevski zbor Tone Tomšič iz Ljubljane; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.25 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Četrtekova srečanja: Trst je klical; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ PETEK, 14. junija, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 9.30 Človek v mejnih situacijah; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Andrej Capuder: »Rapsodija 20«, roman; 12.30 Akademski pevski zbor Tone Tomšič iz Ljubljane; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.25 Narodnozabavna glasba; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotichek: »Otroški knjižni sejem«; 14.30 Od Milj do Devina; 16.00 Mladi evropski izvajalci v palači Labia v Benetkah; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ SOBOTA, 15. junija, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 10.00 Poročila in pregled tiska; 10.10 Simfonični orkester in Big Band RTV Slovenija; 11.30 Andrej Capuder: »Rapsodija 20«, roman; 12.00 Rezija in Kanalska dolina; 12.40 Akademski pevski zbor Tone Tomšič iz Ljubljane; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.25 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Nediški zvon; 16.00 Moč tišine; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 18.00 Patrik Süskind: »Kontrabas«, igra v interpretaciji Antona Petjeta; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

NOVI LIST

Izdajatelj: Zadruga z o. z. »NOVI LIST« - Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, števil. 157.

Uredništvo: Martin Breclj, Bojan Brezigar, Ivo Jevnikar, Drago Legiša (glavni in odgovorni urednik), Miro Oppelt, Saša Rudolf, Marko Tavčar in Egidij Vršaj.

Oglasi: Publiet d.z.z.; Trst, ul. Montecchi 6; tel. 040/7796611.

Tisk: Tiskarna Graphart, Trst, ulica Rossetti 14, tel. 040/772151.

Deželna Ssk o referendumu

Slovenska skupnost prepušča svojim somišljenikom in volivcem, da se po lastnem preudarku prosto odločajo o zadržanju na ljudskem glasovanju, ki bo v Italiji 9. junija. Referendum zadeva le delček volilne zakonodaje, prav v njegovi naravi pa je, da bi moral pokazati razpoloženje državljanov, ne toliko političnih strank. Vsekakor tudi ob tej priložnosti Slovenska skupnost poudarja, da je treba ob volilnih preosnovah in reformi državnih institucij resno razmisliti tudi o pravici manjšin, da imajo lastne predstavnike v izvoljenih telesih in da se torej obravnavajo kot subjekt.

O referendumu je deželno tajništvo Ssk razpravljalo na zelo obsežni seji 29. maja v Nabrežini. Prvi del je bil posvečen razpravi o položaju v Kraški gorski skupnosti in o predlogih za obnovev njenega vodstva. Poleg članov deželnega tajništva so bili prisotni tudi izvoljeni predstavniki Ssk, ki so člani skupščine KGS. Delegacija, ki se pogaja o obnovitvi koalicije v tej krajevni upravi in v kateri so deželni tajnik Jevnikar, tržaški pokrajinski tajnik Oppelt in trenutni načelnik svetovalske skupine Ssk v Kraški gorski skupnosti Breclj, je poročala o razgovorih z zastopniki PSI in DSL. V razpravi je bila poudarjena zahteva po programu in sestavi vodstva KGS, ki naj v najboljši meri odgovarjata nalogam, ki jih postavljajo snujoči se zakonski ukrepi o razvoju Krasa in o varstvu narave.

Beseda je tekla tudi o omenjenih zakonskih osnutkih, za katere je deželno tajništvo Ssk sklenilo, da v soboto, 31. maja, skliče širši posvet za izmenjavo mnenj in predlogov pred zavzetjem dokončnih stališč.

Ssk je obravnavala tudi zadnji razvoj dogodkov v Republiki Sloveniji. Potrdila je popolno solidarnost s slovenskim vodstvom in občani, ki sta jo že 28. maja med obiskom Mladinske sekcije Slovenske skup-

nosti pri predsedniku slovenskega parlamenta dr. Francetu Bučarju v Ljubljani izrazila v imenu vse stranke deželni tajnik Jevnikar in deželni predsednik Terpin.

Govor je bil dalje o delu v deželnem svetu, pluralizaciji skupnih kulturnih ustanov v zamejstvu, sprejemanju občinskih statutov in drugih političnih ter organizacijskih vprašanjih.

Turizem v Sloveniji in na Hrvaškem

Turisti, ki bodo letos obiskali Slovenijo, Istro in Kvarner, bodo deležni raznih ugodnosti. Cene bodo nižje kot prejšnja leta, predvsem zaradi devalvacije dinarja, pa tudi kvaliteta storitev se je znatno izboljšala. Turistični operaterji iz Slovenije in Hrvaške se trudijo, da bi s temi ukrepi vsaj delno rešili to turistično sezono, ki jo resno ogroža napeto stanje v Jugoslaviji. Tako sta na tiskovni konferenci, ki je bila v četrtek, 30. maja, na ladji »Dalmacija«, zasidrani v Tržaškem zalivu, povedala slovenski minister za turizem Ingo Paš in šef kabineta hrvaškega ministra za turizem Davor Faget. Tiskovna konferenca je potekala v okviru srečanja turističnih operaterjev iz sosednjih dežel, ki ga je organizirala potovalna agencija Aurora.

Minister Paš je časniki opozoril na pomembne mednarodne kulturne, športne in znanstvene prireditve, ki jih je letos Slovenija vključila v svojo turistično ponudbo. Obenem je napovedal pomembno tiskovno konferenco, ki je v ponedeljek, 3. junija, potekala v Benetkah. Govorili so slovenski ministri Capuder (kultura), Kacin (informiranje) in sam Paš, ki so predstavnikom dežel Veneto, Furlanija-Juljska krajina in Emilia Romagna predstavili projekt z naslovom: »Slovenija - srce Mittel-europe«.

Končno spominska plošča Zelenu

Danilo Zelen, eden od vodilnih osebnosti tajne primorske organizacije TIGR, je v nedeljo, 2. junija, 50 let potem, ko je na Mali gori pri Ribnici padel v prvem oboževanem spopadu z italijanskim okupatorjem po zasedbi Slovenije, dobil spominsko ploščo v rodnih Senožečah. Delovanje predvojnega odpora Primorcev proti raznarodovanju in fašizmu je bilo namreč dolga leta zamolčano in režimsko zapostavljeno in šele v sedanjem času dobiva svoje mesto tudi v širši javnosti.

Spominsko ploščo je v nedeljo odkril Zelenov soborec in prijatelj, 91-letni Anton Rutar. Za to priložnost so krajanji priredili bogat kulturni spored s pesmijo in recitacijami. Slavnostni govornik je bil član predsedstva Slovenije Ciril Zlobec, ki je opozoril na izreden pomen TIGRa in ob koncu pozval k spravi rekoč, da so danes popolnoma nesmiselna prerokanja o tem »... kdo je bil velik v preteklosti in kdo je danes velik, kdo je za Slovence zaslužen, kdo se je prvi uprl, kdo je bil najbolj u-

činkovit, kakšna ideja je vodila tega ali onega ...«

Dan prej, v soboto, 1. junija, pa je bil v Vili Mariji v Senožečah znanstveni posvet o vlogi in pomenu primorskega odporiškega gibanja pred drugo vojno. Govorili so raziskovalci Ervin Dolenc, Boža Škoberne, Milica Kacin Wohinz, Slavica Plahuta, Nataša Nemeč, Samo Pahor, Lida Turk, Branko Marušič in Tatjana Rejec. V obsežni razpravi so spregovorili tudi nekateri tigrovci.

Vse proslave ob 50-letnici smrti Danila Zelena so priredile stranke Demosa Primorske in Slovenska skupnost.

Pređen je odšel na obisk v Belorusijo, je predsednik slovenske vlade Peterle prisostvoval slovesnosti odprtja predora Karavanke. Predor je blagoslovil ljubljanski škof, msgr. Suštar. Njegova gradnja se je pričela leta 1986. Dolg je skoro osem kilometrov. Skozi predor lahko gre dva trisoč vozil na uro.

Ustreza potrebam prebivalstva...

■ nadaljevanje iz 1. strani

Kdo bo načrtoval Kraški park

V tem besedilu se postavljajo štiri osnovna vprašanja: kdo bo načrtoval Kraški park, kdo ga bo upravljal, kako bo z vprašanjem uživanja lastninske pravice in kako bo v okviru parka uveljavljen slovenski jezik, ki je vendarle jezik domačega prebivalstva.

Slovenska skupnost, ki je sicer zavzela stališče, da je kraški park nepotreben, če obstajajo resnične razvojne možnosti za kraško prebivalstvo, je glede na pritiske in predloge o ustanovitvi Kraškega parka o teh vprašanjih izdelala jasne predloge. O načrtovanju smo mnenja, da mora biti zaupano Kraški gorski skupnosti, ki v sodelovanju z občinskimi upravami lahko izdelata tak načrt, da bo v največji možni meri ustrezal potrebam krajevnega prebivalstva. O upravljanju smo mnenja, da mora park upravljati Kraška gorska skupnost, ki je tista ustanova, ki v največji meri zastopa krajevno prebivalstvo. Glede lastnine smo bili mnenja, da v parku ne sme priti do nobenega razlaščenja in da morajo za vinkulacije lastniki zemljišč, tako zasebniki kot tudi krajevne uprave in jusarski odbori, prejeti ustrezne odškodnine.

Deželna vlada, stranke deželne večine in tudi gibanje zelenih ne soglašajo s temi stališči. Predvsem je odločno stališče deželnega odbornika Carboneja, da mora načrt za Kraški park izdelati deželna uprava sama. To bi pomenilo, da bi številnim občinam dejansko odvzeli osnovno pristojnost, to je pravico do načrtovanja lastnega teritorija, da bi vse načrtovanje koncentrirali na deželo, da ne bi bilo potrebno soglasje med deželo in občinskimi upravami ali Kraško gorsko skupnostjo, skratka, da bi bili prepuščeni na milost in nemilost deželni upravi. To deželno stališče ni v skladu ne s splošno politiko dežele, ki teži k čedalje večji decentralizaciji deželnih pristojnosti, ne z nekaterimi obljubami in celo sklepi dežele, kot na primer s sklepom dežele iz leta 1988, da poveri tržaški pokrajini nalogo za načrtovanje parka, pa čeprav je ta park delno tudi v goriški pokrajini.

Kdo bo upravljal park

O drugem vprašanju, to je o upravljanju parka, je nejasnost še večja. Dolga leta je bil govor o neki deželni ustanovi, ki bi upravljala park. V zadnjem času je ta pobuda delno izgubila, na dan pa je prišel drugi predlog, ki formalno priznava Kraški gorski skupnosti pravico do upravljanja parka, dejansko pa ji to pristojnost krči z vključevanjem v razširjeni odbor predstavnikov pokrajini, večjih občin in morda celo znanstvenikov, tako da sploh ni zajamčeno, da bi v takem kontekstu Kraška gorska skupnost lahko park resnično upravljala. Tukaj se bijejo različni koncepti, predvsem pa je osnova v dejstvu, da tudi pri tem ni zaupanja meščanom v Kraško gorsko skupnost in si zato njihovi krogi želijo zagotoviti množično prisotnost pri vodenju parka. Zaenkrat je v okvirnem zakonskem osnutku vprašanje še popolnoma odprto, saj je enostavno predvideno, da bo treba za vsak poseben park odobriti poseben zakon, ki bo določal, kdo bo upravljal park.

Vprašanje odškodnine in raba slovenskega jezika

Tretje vprašanje, to je zahteva po primerni odškodnini oziroma protivrednosti za vinkulacije, je prav tako sporno. Deželna vlada je bila vedno gluha na ta ušesa in še sedaj zavrača vsako zahtevo po odškodnini za urbanistične vinkulacije,

vendar v okvirnem zakonskem osnutku sedaj pristaja na nekatere popravke za tiste dele ozemlja, s katerimi iz znanstvenih razlogov lastnik ne bi mogel razpolagati.

Ob postavljanju četrtega vprašanja, to je rabe slovenskega jezika v okviru dejavnosti parka, smo prejeli v glavnem negativne odgovore. pri čemer je bila edina pozitivna poanta v trditvi, da bo park upravljala Kraška gorska skupnost, v kateri je slovenski jezik vendarle priznan.

Neizpolnjene obveze

Na osnovi teh stališč je dežela začela pripravljati osnutek zakona za zaščito in za ovrednotenje Krasa. Zahteva po posebnem zakonu izhaja že iz začetka zakonodajne dobe, bila je ena programskih zahtev Slovenske skupnosti ob sestavi deželne vlade poleti leta 1988; mnogo je bilo obljub, nedvomno pa je dejanski impulz za odobritev tega zakona dal sporazum o gradnji sinhrotrona. Ta sporazum je dežela podpisala 13. aprila lanskega leta in je predvideval, če se omejim samo na nekatere obveze deželne vlade, odobritev zakona o razvoju in zaščiti Krasa do 31. julija 1990, sklicanje konference o teritoriju v tržaški pokrajini do oktobra lanskega leta, sestavo osnutka deželnega zakona o upravljanju jusarskih zemljišč, ureditev spomenikov na Opčinah in v Bazovici, vključitev trgovskega centra v deželni načrt za trgovino (ta naj bi nastal v bivšem begunskem taborišču pri Padričah) in še nekatere druge postavke. Minilo je več kot leto dni in od vsega tega ni bilo uresničeno prav nič.

Edina točka, ki jo je torej deželna vlada spoštovala, je predstavitev zakona o razvoju Krasa. Tudi tu gre za mnogo bolj skrčeno besedilo od onega, ki ga je deželni odbornik Carbone napovedoval 24. aprila 1989 v nekem tiskovnem poročilu, ko je dejal, da bo v kratkem predložil zakonski osnutek, poseben normativ za posebno ozemlje, kot je izrecno poudaril, ki bi vseboval urbanistična zaščitna določila, uvedbo parka ter ustanovitev laboratorija za kraške pojave, posege za metanizacijo Krasa, sanacijo teritorija ter finančno kritje za kmetijstvo, živinorejo in terciarne dejavnosti.

Dejansko je pred nekaj meseci krožilo besedilo približno take vsebine. Tega besedila deželni odbor ni nikoli odobril in to dejstvo nekateri pripisujejo celo Slovenski skupnosti. Mislim, da ni tako, če pa bi bilo tako, moram ugotoviti, da ima Slovenska skupnost vendar nekatere zasluge, kajti v tistem besedilu so bila nekatera vprašanja neresena, oziroma rešena so bila na škodo slovenskega prebivalstva. Gre vedno za prej omenjene štiri točke, pa tudi za koncept, s katerim človek iz mesta gleda na okolje.

Zakonski osnutek povzema finančni del sporazuma o sinhrotronu

Tako je prišlo do odobritve zakonskega osnutka, ki samo povzema finančni del obljub sporazuma o sinhrotronu. Osnutek je razdeljen na tri poglavja. Prvo poglavje v prvem členu določa, da dežela nakazuje Kraški gorski skupnosti posebna finančna sredstva za zaščito gozdarskega in krajinskega premoženja ter za podporo manjšim produktivnim dejavnostim, to je kmetijstvu in obrtništvu. Za korištenje teh sredstev bo morala Kraška gorska skupnost izdelati izreden program, ki ga bo morala dežela odobriti. Gre za postopek, kakršnega se je dežela poslužila že ob priložnosti protivrednosti za hitre cestne povezave in ki, kot znano, terja precej

birokratskih prehodov in je torej še kar zamuden. Vendar je v deželni zakonodaji ta postopek edini možen, ko gre za dodeljevanje izrednih sredstev Gorskim skupnostim. V drugem členu zakonski osnutek dodeljuje Kraški gorski skupnosti poldrugo milijardo lir letno za obdobje desetih let za financiranje javnih investicij, ki imajo za cilj odkup in obnovo begunskega taborišča pri Padričah za gradnjo obrtnega in trgovskega centra ter objektov za kulturo in šport, financiranje gradnje teh objektov in gradnjo objektov za produktivne, kulturne in športne dejavnosti za prebivalstvo Kraške gorske skupnosti, pri čemer imajo prednost objekti na vzhodnokraškem območju tržaške občine. Pri tem členu bo treba predvsem pojasniti, kaj je mišljeno kot »javne investicije«, kajti povsem jasno je, da bo formalno-pravno večina teh objektov v zasebni lasti. Tretji člen določa, da bo za celotno vsoto 15 milijard lir v primeru posojil dežela izdala potrebno jamstvo. S četrtem členom dežela nakazuje Kraški gorski skupnosti financiranje 800 milijonov lir (v dveh letnih obrokih po 400 milijonov) za posege na področju gozdarstva. Gre v bistvu za sanacijo kraških gozdov in za protipožarne ukrepe, ki se izvajajo po že obstoječih postopkih. Tudi četrti odstavek, ki bi lahko zvenel izzivalno, sodi v že utečeno prakso, ki doslej na Krasu ni povzročala večjih težav. Peti člen nakazuje Kraški gorski skupnosti enkratni prispevek 300 milijonov lir za pospeševanje kmetijstva, ki ga skupnost koristi v okviru obstoječih kriterijev iz deželne zakonodaje. Šesti in zadnji člen prvega poglavja nakazuje Kraški gorski skupnosti 300 milijonov lir letno za dvajsetletno obdobje za znižanje obrestne mere za popravilo stanovanjskih poslopij na območju Vzhodnega Krasa. Besedilo sicer poudarja, da je namen te postavke zagotovitev bivanjskih pogojev za znanstveno-raziskovalne objekte na Vzhodnem Krasu, vendar glede tega ne vsebuje nobene jamstva, prav tako pa ne vsebuje določil, ki bi preprečevala morebitne špekulacije. V tem smislu bi bilo treba, po mojem mnenju, besedilo dopolniti. Med drugim besedilo tudi določa, da bodo sredstva dodeljevali na osnovi pravilnika, ki mora biti sprejet sporazumno s pristojnim deželnim ravnateljstvom.

Drugo poglavje vsebuje samo dva člena. Sedmi člen določa financiranje poldruga milijarde lir za sanacijo opuščeni smetišč in kamnologov; ta sredstva bo dežela dodelila občinam ali drugim javnim ustanovam. Osmi člen pa dodeljuje tržaški občini milijardo 600 milijonov lir v dveh letih za gradnjo občinske izpostave na Opčinah.

Tretje poglavje vsebuje le finančna določila.

To je torej vsebina zakonskega osnutka. Gre za besedilo, ki ga je odobrila deželna vlada in o katerem bo razpravljala deželni svet. Pred to razpravo smo želeli preveriti stališča o dveh konkretnih aspektih tega besedila: 1. ali besedilo ustreza potrebam kraškega prebivalstva; 2. ali besedilo odraža finančne postavke sporazuma o sinhrotronu. Vsi sicer vemo, da ti posegi ne rešujejo vse problematike razvoja kraškega človeka, vendar želimo ugotoviti, ali so način, kako se ta problematika načinja, in predlagani postopki lahko res učinkoviti.

—o—

Že kakih deset dni se mudi na zdravstvenem letovanju v Sloveniji 220 otrok iz Ukrajine in Belorusije, ki so bili prizadeti ob nesreči v Černobilu. V Sloveniji bodo ostali mesec dni. Pobudo za to humanitarno akcijo so dali Zeleni Slovenije, sodelujeta Rdeči križ in slovenska vlada.

Srebrni Fantje izpod Grmade

Terčonova domačija v Slivnem. Zbor Fantje izpod Grmade in Dekliški zbor Devin (ft. D. Križmančič)

Prva sobota v letošnjem juniju bo še zelo dolgo nepozabna za vse, ki smo se o nena dne pod večer zbrali na romantično lepem dvorišču gostoljubne Terčonove domačije v Slivnem. Tam smo se namreč z odprtim srcem in z navdušenim ploskanjem zahvalili Fantom izpod Grmade za njihovo petje, ki so nam ga 25 let razdajali iz prijateljskega in slovenskega srca.

Bili smo na jubilejnim koncertu, zares ubranem po izvedbi, predvsem pa še prijazno domačem kljub svečanosti, ki je prevzela vse. Blizu dvajset pesmi nas je poneslo v mnogovrstno razpoloženje, kot ga premore slovenska pesem v svojem širokem razponu od melanholije pa preko prešernosti do navdušenega zanosa. Repertoar je bil vizitka in povzetek četrstoletnega poslanstva, porojenega iz velike ljubezni.

Poslušali smo zamaknjeno in tudi z velikim spoštovanjem. Zakaj pod gankom, s katerega je viselo cvetje, ni bil katerisibodi pevski zbor. Bila je skupina, ki si je že dolgo prijateljska, in ki to čustvo tudi naravno razdaja skupno z melodijami, ki nas plemenitijo in povezujejo.

Petje Fantov izpod Grmade nas je na jubilejni večer — ampak tudi na nešteti

njihovih koncertih skozi srebrnih petindvajset let — očaralo tudi zato, ker smo v njem začutili pristno dušo in zavestno voljo po slovenski identiteti v ljubezni vrednem koščku sveta med devinskim morjem in kraškimi zaledjem. Nekaj prvobitnega, trajnega in vrednega je bilo čutiti v tistem petju, ki se je izpod Terčonovih kostanjev

prelivalo v srca prisotnih in pod zvezde spokojne junijske noči.

Ivo Kralj in njegovi pevci so poleg navdušenih aplavzov prejeli veliko zahval in čestitk. Izrekla sta jih najprej nabrežinski župan Caldi in odbornica za kulturo gospa Vera Tuta Ban, potem pa je bil ob mikrofoni še pravi mimohod mnogih, ki so želeli s pevci deliti jubilejno veselje. S pesmijo pa je Fantom izpod Grmade čestital še Dekliški zbor Devin pod vodstvom Hermana Antoniča. Spored je povezoval Gregor Pertot.

Slavje se je nazadnje prelilo v sproščeno družabnost, ko so se lahko srečali in pogovorili stari prijatelji, ki jim zasopli ritem vsakdanjosti rahlja medsebojne vezi. Vmes pa so vžgale harmonike, drage spremeljalke vedrih trenutkov.

Bil je nepozaben večer, vreden Fantov izpod Grmade, ki jim ob srebrnem jubileju čestitamo s hvaležnostjo za njihove dosedanje koncerte in z veselimi pričakovanjem še novih, še dolgo!

—o—

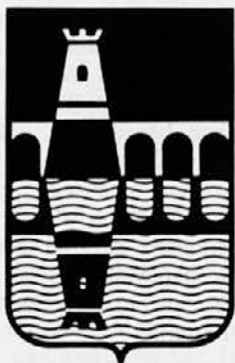
Na zadnjem občnem zboru Glasbene matice, ki je bil pred dnevi v Trstu, so bili v vodstvo te slovenske kulturne ustanove vključeni tudi predstavniki organizacij in ustanov, ki niso članice SKGZ. Gre za začetek izvajanja načrta o pluralizaciji tistih organizacij in ustanov, ki so vseslovenskega oziroma vsemanjšinskega značaja.

Ustanovitev organizacije SGPS

Na srečanju, ki je bilo v ponedeljek, 3. junija, na deželnem sedežu tiskovne agencije ANSA v Trstu, so predstavniki novoustanovljene slovenske gospodarsko prosvetne zveze predstavili časnikarjem »delovni načrt« nove organizacije. Prisotni so bili predstavnik zveze Boris Gombač, ki je ob enem predsednik kulturne skupnosti SGPS, Miodrag Zobec (predsednik gospodarske skupnosti), Dušan Švab (predsednik športne skupnosti) in tajnik Peter Zupan.

Dr. Gombač je obrazložil namene in načrte Slovenske gospodarsko prosvetne zveze, ki je po svojem značaju apolitična.

Med drugim se bo zavzemala za odobritev globalnega zaščitnega zakona Slovencev v Italiji, za podelitev dvojnega državljanstva pripadnikom manjšine, za vračanje zaplenjene in razlašene imovine zamejskih Slovencev. Od italijanske vlade bo zahtevala, naj se z zaščitnim zakonom zagotovi sredstva za ustanovitev javne finančne družbe, ki bo skrbela za »skupno slovensko stvar« in tako preprečila razprodajo slovenske imovine (IRET, ZTT, stavbe, zemljišča itd...). Gombač je nato predstavil še vrsto načrtov za posege na kulturnem, gospodarskem (tudi zaposlitvenem) in športnem področju.

KMEČKA IN OBRRTNA HRANILNICA IN POSOJILNICA V NABREŽINI

obvešča spoštovane člane in cenjene stranke, da bo podružnica

v SESLJANU, center 44

začela z rednim delovanjem

V PONEDELJEK, 10. JUNIJA 1991

Upravni svet

20 let Tržaškega okteta

Tržaški oktet prireja v petek, 7. junija, ob 20.30, jubilejni koncert ob 20-letnici ustanovitve v Teatru Miela (Dom pristaniških delavcev). Ta pomembna glasbena skupina, ki deluje pod okriljem Glasbene matice, je nastala na začetku leta 1970 na pobudo Rudolfa Žagarja. V dveh desetletjih so člani okteta nastopili vsepovsod, kamor so jih povabili ljubitelji ubranega petja. Imeli so številne turnee v Italiji, Jugoslaviji, Avstriji, Grčiji, Švici, ZDA in Kanadi, prejeli pa so tudi več pomembnih priznanj.

Na svoj jubilejni koncert se Tržaški oktet pripravlja od lanskega septembra, ko je umetniško vodstvo prevzela Aleksandra Pertot. V spored je vključila pesmi iz treh kulturnih svetov, ki so značilni za našo deželo: slovenskega, italijanskega in furlanskega. Ob tej priložnosti je izšla tudi brošura z naslovom: »Tržaški oktet — 20 let s pesmijo v srcu«. Besedilo sta sestavila Jože Koren in Boris Pangerc.

V DSI o Islamu

V Društvu slovenskih izobražencev je v ponedeljek, 3. junija, govoril imam Rasim Maslić, duhovni vodja muslimanske skupnosti v Kopru. Gosta je predstavil predsednik koprškega kluba »Istra« Milan Gregorič.

Imam Maslić je občinstvu razložil bistvene aspekte muslimanske vere. Poudaril je, da imajo ljudje do islama večkrat negativen odnos, ker ga enačijo z ekstremističnimi in fundamentalističnimi težnjami. Takšni izbruhi pa nimajo nobene podlage v samem Koranu, sveti knjigi muslimanov. Rasim Maslić je še opozoril, da sta si krščanski nauk in islam v marsičem zelo podobna. Gost je govoril tudi o sedanjem stanju v Jugoslaviji. Dejal je, da postavljajo muslimani na prvo mesto vero in šele nato nacionalno pripadnost in izrazil prepričanje, da lahko prav v tem trenutku veliko naredijo za ublažitev mednarodnih sporov v državi. Večer se je zaključil z razgibano razpravo med gostom in občinstvom.

—o—

Bivši predsednik Zveze slovenskih športnih organizacij v Italiji Odo Kalan je v Ljubljani prejel zlato plaketo za zasluge na področju športnega organizacijskega delovanja. Gre za najvišje priznanje na področju športne dejavnosti. Čestitamo!

Pisma uredništvu:

Prejeli smo:

V »Zalivu« 1990 je na koncu spisa »Izjemnost in beda nekega obdobja« po nerodnosti izpadel navedek, da je tekst prevedla Mirella Urđih. Spoštovani gospe se opravičujem za neljubo spodrseljaj in se ji vnovič zahvaljujem za cenjeno sodelovanje.

Boris Pahor

Trst, 29.5.1991

Gostovanje argentinskih Slovencev v Podgori

V petek, 31. maja, smo bili v župnijski cerkvi v Podgori priča izrednemu kulturnemu dogodku. Na povabilo domačega pevskega zbora je v tem kraju namreč gostoval Slovenski pevski zbor Gallus iz Buenos Airesa v Argentini, ki je v teh dneh opravljal svojo prvo turnejo po Sloveniji, odkar so ga v daljnem letu 1948 ustanovili povojni slovenski politični begunci. Tudi to gostovanje je eno od vidnih znamenj uveljavljanja demokracije v matični domovini, kjer se je po lanskim volitvah uveljavil parlamentarni sistem zahodnega tipa.

Poleg gostov iz Argentine, ki jih je vodila Anka Savelli, sta na koncertu v Podgori nastopila še Komorni zbor Gallus iz Kranja pod taktirko Angele Tomanič in Mešani pevski zbor Podgora, ki ga vodi

Mirko Špacapan ml. Spored je bil v glavnem posvečen Gallusu, katerega 400-letnico smrti obhajamo letos. Njegov znameniti motet 'Glejte, kako umira pravični' so ob zaključku koncerta vsi trije zbori zapeli skupaj. Spored je s strokovnim komentarjem povezoval odličen poznavalec Gallusa dr. Edo Škulj. Pomenljivo je, da so nastopajoči zastopali vse tri Slovenije, matično, zamejsko in zdonsko; tudi njihov glasbeni pristop je bil različen, izhajajoč pač iz različnih okolij, glasbenih izkušenj in stremljenj. Zbor Gallus iz Buenos Airesa je poleg skladb tega velikega slovenskega rojaka iz renesančne dobe zapel še nekaj slovenskih narodnih in umetnih pesmi.

Vажnost dogodka so poudarili tudi uradni pozdravi, tako predsednika goriške pokrajine Gianfranca Criscija, goriškega

Koncert v župnijski cerkvi v Podgori. Ob levem stranskem oltarju zbor Gallus iz Kranja, v prezbiteriju zbor Gallus iz Buenos Airesa, ob desnem stranskem oltarju zbor »Podgora« (ft. Aleš Breclij)

SLOVENSKA PRISOTNOST V STATUTU OBČINE RONKE

V petek, 24. maja, je občinska uprava v Ronkah povabila na javno srečanje vsa društva, ki delujejo v občini, da bi jih seznanila z možnostmi konkretnega sodelovanja pri sestavi novega občinskega statuta. Sejo je vodil predsednik komisije za sestavo statuta dr. Benedittis (PSI). Prisotni so bili tudi trije predstavniki društva »Jadro«: prof. Karlo Mučič, dr. Renco Frandolič in Štefanija Pahor.

Mučič in Frandolič sta poudarila, da mora predsedstvo pristojne komisije vključiti v novi statut občine Ronke tudi določila o rabi slovenskega jezika v odnosu z oblastmi in v javnih ustanovah. Zahtevo sta utemeljila z dejstvom, da je v Ronkah priznan obstoj slovenske manjšine. Predsednik komisije Benedittis je sicer pripomnil, da nedavna razsodba dr. Panaiannija na goriški preturi zatruje nasprotno. Iz njegovih besed pa se je dalo razumeti, da pretorjeve razsodbe ne gre jemati kot pravno normo, saj je v kričečem nasprotju z vsemi ustavnimi načeli o zaščiti slovenske manjšine.

Predstavniki društva »Jadro« so ob koncu izročili predsedniku komisije za sestavo statuta nekaj pomembnih dokumentov, ki utemeljujejo zahteve v zvezi z rabo slovenščine.

občinskega svetovalca Slovenske skupnosti Bernarda Špacapana, predsednice Sveta slovenskih organizacij Marije Ferletič, odposlanca goriškega nadškofa msgr. Oskarja Simčiča in zastopnika italijanskih kulturnih društev.

Koncertu v podgorski župnijski cerkvi je sledilo družabno srečanje na bližnji kmetiji Sirk, ki je dalo priložnost marsikateremu za ponovno srečanje starih znancev, prav tako pa je pripomoglo k navezovanju novih prijateljstev. Glede na vse, kar smo ta večer doživeli, pa smo pri mnogih slišali izraze občudovanja do naših rojakov v Argentini, ki so v svoji skupnosti tudi pri mlajšem rodu ohranili slovenski jezik.

Slovenski center za glasbeno vzgojo »Emil Komel« - Gorica vabi na **Glasbeni poklon gojencev ob zaključku šolskega leta.**

Prireditve bodo v soboto, 8. t.m., ob 20.30 v Katoliškem domu; v četrtek, 13.6., ob 20.30 v cerkvi sv. Ignacija — baročna dvorana; v soboto, 22.6., ob 21. uri v cerkvi sv. Ivana.

DAROVI IN PRISPEVKI: Sergij Paulina — 12.000 lir za tiskovni sklad.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Misli ob Gallusovi 400-letnici

Letos poteka 400-letnica smrti velikega skla datelja renesančne polifonije Jakoba Gallusa (1550-1591), ki si je sam dal zraven latinizirane ga imena in priimka vzdevek »Carniolus«. To pomeni dobesedno »kranjski«, v bistvu pa po vseh zgodovinskih razlagah pomeni pravzaprav »slovenski«, saj so še kasneje naši jezikoslovci pisali o kranjski gramatiki itd. Valvasor pa je pisal o Slavi vojvodine Kranjske. Vsekakor te vrstice ne bodo obravnavale Gallusovega oz Petelinovega rodu (tudi o Haydnu je kak muzi kolog pisal, da je »hrvaški skladatelj«). To pa nikakor ne pomeni, da je mogoče enačiti hipoteze o izvoru velikega dunajskega klasika in ugotovitve o našem Petelinu ...

Glasba renesančne polifonije je nedvomno dosegla svoj višek v 16. stoletju, torej času, v katerem je živel in deloval tudi naš glasbenik. Palestrina, Lassus, Da Victoria in cela vrsta drugih mojstrov od Flamske do Rima, od Španije do dežel Srednje Evrope — v času teh mojstrov je prepletala glasbeni svet nadse zanimiva arhitektura mnogozvočja. Glasovi se tu prepletajo v zborovski skupnosti kot visoki kamniti loki v gotskih katedralah, ki povezujejo s stebra na steber posamezne dele mogočnega templja. Moteti in maše, pa spet madrigali in druge glasbene zurski še danes sporočajo preko bogate in edinstvene glasbene govorice tudi našemu času razkošno umetniško, predvsem pa duhovno poslanico nekdanjosti.

Jacobus Gallus je še danes za nas nekak prvi in obenem glavni ustvarjalec Slovencev doma in v širokem glasbenem svetu. In če ni sam uporabljal slovenskega priimka, si pač tega ne moremo predstavljati drugače, kot da je nekam naravno sledil modi svojega časa, ko so zlasti izobraženi sloji uporabljali latinsko obliko (nekateri celo grško, kot veliki istodobni nemški protestantski pedagog Filip Melanchton), nemški Händl pa jo je verjetno prav tako uporabljal.

Danes ima slovenska glasbena ustvarjalnost že za seboj bogato tradicijo in umetniško bero, čeprav nam marsikdaj velike glasbene zgozovine tega ne priznavajo. Se Gallusa bi nam radi odvzeli in ga nekateri označijo za Hrvata oz

Nemca, Švicarja ipd. So tudi taki muzikološki viri, ki omenjajo sicer avtorja prve slovenske opere (Belin) Jakoba Zupana, drugega pa ne poznajo ničesar! Drugi sicer navajajo razna imena različnih obdobij (velik enciklopedični glasbeni slovar Garzanti recimo od Rista Savina preko Bogo Leskovića do Vinka Globogarja — vsaj smiselni časovni in stilni prerez, čeprav zelo subjektiven...). Slovenska glasba si bo morala pot v Evropo in svet še utreti. Ne zato, ker bi ne imela vrhunskih imen. Naš čas ima ob Škerjancu mojstre, kot so Lajovic, Osterc, Kogoj. Sama cerkvena glasba s Premrlom in Tomcem gotovo ni zadnja tudi v širšem merilu. Ta in še druga bolj sodobna bi gotovo zaslužila svoje priznanje tudi od strani Evrope. Bomo morali počakati na pravo slovensko državnost tudi za glasbeno afirmacijo?!

Gallus je torej še vedno aktualen. V glasbenem in v reklamnem okviru in oziru. Naši današnji Gallusi delujejo seveda v vse drugačnih razmerah in delovnih pogojih. Nekdanje dvorne ali škofovske kapelnike so zamenjali samostojni umetniki, ki mimo konzervatorijev in glasbenih akademij pa tudi preko koncertnih agencij lahko mirno širijo svojo muzikalno proizvodnjo. Tudi slovenska opera ni tako neznana, kot bi si kdo lahko mislil. Ko sem pred časom poslušal odlomke iz Poličevega Desetega brata ali Svarove opere o Prešernu Slovo od mladosti in Bravničarjevega Hlapca Jerneja, sem ponovno ugotovil, da Slovenci nimamo samo od Čeha Foersterja melodične nacionalne in vedno prijetne tovrstne glasbene igre, kot je Gorenjski slavček ...

Ob teh mislih se lahko tudi zaustavimo, ko slavimo štiristoletnico našega »Carniolusa«. Slovenska glasba gre danes — kot je šla že nekoč — naprej vzporedno z drugimi narodi. Znala je tudi marsikdaj lepo vpliti v svoja dela preko raznih ustvarjalcev nekaj našega, pristno slovenskega. In upajmo, da bo res v nizu širše evropske glasbe (vsaj sorazmerno) vodilna glasbena misel — ali kot v renesančni dobi — »cantus firmus« veličastne evropske polifone zgradbe kdaj tudi — naš!

a. b.

Nova številka skavtskega glasila Jambor

Ciklostilirano glasilo, ki ga izdajajo slovenski skavti in skavtinja na Tržaškem, je v jubilejnim 20. letu izhajanja. Te dni je prišla na svetlo skupna peta in šesta številka, ki vsebuje bogato bero poročil in novic iz skavtskega življenja v minulem spomladanskem času. Hkrati je v tej številki že čutiti utrip bližajočega se poletja, ko imajo skavti svoje tradicionalne prireditve v naravi, med temi seveda prvo mesto zavzemajo poletna taborjenja.

Uvodna misel je posvečena skorajšnjemu »Jamboreeju«, ki ga je svetovni skavtizem za leto organiziral v narodnem parku Mount Sarrak v Južni Koreji. Organizatorji računajo, da se bo te velike prireditve udeležilo kakih 20 tisoč skavtov in skavtinja z vsega sveta.

Medtem ko se Jambor z daljšim člankom spominja 20-letnice svoje poti, pa posveča veliko pozornost tudi obnovljenemu skavtizmu v novi Sloveniji. Daljši članek je v tem okviru posve-

čen recenziji knjige »Skavti in gozdovniki na Slovenskem«, ki je pred kratkim izšla v Mariboru.

Med posebno temeljite prispevke v tej številki Jambora je treba vsekakor uvrstiti razpravo z naslovom »Narodnost danes«. Gre za ponatis predavanja, ki so ga imeli tržaški skavti na lanskem tečaju za voditelje v Zabnicah v Kanalski dolini. Članek, ki se bo še nadaljeval, se problema loteva v zahtevno razmišljujočem tonu, obsega pa tudi konkretne podatke iz preteklosti primorskih Slovencev prav iz zornega kota narodne pripadnosti in zavesti.

—o—

DESET LET BREZ RADOVIČA

Tako so poimenovali večer, ki ga prireja SKD Igo Gruden v nedeljo, 9. t.m., ob 18. uri v nabrežinski društveni dvorani. Nastopata: deklinski zbor I. Gruden in moški zbor I. Gruden. Slavnostni govornik: Miroslav Košuta.

Osma številka Galeba

Osma, predzadnja številka mladinske revije Galeb v tem šolskem letu se je predstavila z živahno naslovnico, ki jo je narisal Peter Ferluga, ko je v lanskem šolskem letu obiskoval I. razred osnovne šole France Bevk na Opčinah.

Urednik Lojze Abram pa tokrat v Urednikovi beležnici izraža razočaranje zaradi slabega odziva na 17. Galebovo nagradno žrebanje, ko bi bili morali tekmovalci ugotoviti imena šestih krajev v goriški pokrajini na podlagi slike in zemljevida, ki ga je Galeb objavil v treh nadaljevanjih ravno zato, ker je želel vzbuditi zanimanje za naše kraje. Vsekakor je bilo porazdeljenih pet lepih nagrad.

8. številka Galeba je bogato ilustrirana s slikami in risbami Vesne Benedetič, Marjance Jemec Bogataj, Marjete Cvetko, Jasne Merku, Boruta Pečarja, Jelke Reichman, Bineta Roglja in Magde Tavčar.

Objavljenih pa je veliko pesmi, proznih stavkov in stalnih rubrik. Janez Bitenc predlaga otrokom, da bi skupno zapeli pesmico Krokodil. Tu je še pisani kotiček za najmlajše z

dalje na 8. strani ■

Zagate našega jezika

NAJ MORAM DELATI ali NAJ DELAM?

Besedico **naj** rabimo za izražanje železnega naklona (to je za izražanje želja, ukazov in dopuščanja) za sedanjost, npr.:

Naj gre kdo po zdravnika, ker je bolezen v hiši. *Kdor stoji, naj gleda*, da ne pade. Vse *naj ostane*, kakor je. Ali *naj povem*, da je izdelal z odliko. *Naj bo* še tako mraz, moram na pot. Ta avto si kupim, *naj stane* še toliko.

V sedanjosti izraža lahko domnevo ali tudi namen, npr.: To *naj bi bil* najmarljivejši dijak iz naše šole! Njegov brat *naj bi bil kriv* več kot on, saj ga je nagovarjal k temu. Sojenje *NAJ bi se začelo* čez tri dni.

Za preteklost pa uporabljamo členek **naj** s pogojnikom preteklega časa in izraža tisto, kar se je domnevno zgodilo v preteklosti: *Denar naj bi mu bila podarila teta iz Amerike? Naj bi bil klical, pa bi mu pomagali*. Pri takih stavkih pa naše časopisje jo večkrat zagode. *Kdor je napisal naslednji stavek, najbrž nima pravega posluha za slovenski jezik: V Iraku naj bi vrgli Sadama?* Ob branju podobnih sporočil človek ne ve, ali je to le želja, ali gre za domnevo ali za namen! Po mojem bi morali napisati, ker je novica domnevna, takole: *V Iraku naj bi bili vrgli Sadama*. Pa še mnogo podobnih »ocvirkov« sem našel, ko sem v preteklem tednu prebiral časopise in poslušal poročila in ko so se novice iz sosednje države nekontrolirano širile: *Generali naj bi prevzeli oblast*. To sem razumel kot želelnik ali velelnik (morda tudi upravičen, odvisno pač, na kateri strani je kdo!), vendar se mi zdi, da bi moral biti dvom jasno izražen s preteklim pogojnikom: *Generali naj bi bili prevzeli oblast v ...*

Paziti moramo torej, ali gre za domnevo ali željo, ukaz, dopuščanje, nasvet ali zapoved, in po tem se moramo ravnati.

R. Petaros

EGIDIJ VRŠAJ

Evropska skupnost: pravni temelji, tehnologija, zaposlitev, Regije

IV.

TRST IN FURLANIJA - JULIJSKA KRAJINA MED VZHODOM IN ZAHODOM

Evropska skupnost se zaveda važnosti vloge, ki jo imajo Regije, to je samoupravne dežele, pri gradnji Evrope. Že Rimska pogodba poudarja, da je treba »zmanjšati razkorak med različnimi Regijami ter zakasnitev manj favoriziranih Regij«. Gradnja Evrope brez aktivnega sodelovanja Regij, je poudaril predsednik Skupščine evropskih Regij minister Bernini, bi bila zelo ključna z vidika demokratičnega konsenza; poleg tega bi tvegali, da sedanje državne centralizme zamenja nov, evropski centralizem.

Evropska skupnost podpira tudi Furlanijo - Julijsko krajino in sicer po naslednjih programih oziroma projektih:

— Program »INTERREG« (obdobje 1991-93) za kooperacijo z obmejnimi področji izven Evropske skupnosti, npr. s Slovenijo. Osnovna dotacija znaša 45 milijard lir, katerim je treba dodati vsaj enake prispevke države in Dežele same.

— Program »RENAVAL« (obdobje 1991-93) za razvoj novih gospodarskih dejavnosti na področjih, katera je prizadel preustroj ladjedelništva, to sta Trst in Gorica. Osnovna dotacija doseže 5,8 milijarde lir, katerim se pridružujejo investicije iz drugih javnih in zasebnih virov.

— Program »FERS« (obdobje 1988-91) za področja z industrijo v nazadovanju ter s potrebo po sanaciji okolja; to sta spet Trst in Gorica. Dotacija znaša 12,6 milijard lir in obsega financiranje FERS ter javne in zasebne prispevke.

— Program FSE - Evropski socialni fond (v teku je program 1990-92) za zaposlovanje mladincev in dolgotrajno brezposelnih. Dotacija velja 48 milijard lir; v letu 1990 je Furlanija-Julijska krajina dobila 15 milijard od Evropske skupnosti ter 13 milijard od Ministrstva za delo.

— Program PIM ali Integrirani projekt za Sredozemlje (obdobje 1988-92) v korist deželnega ribištva. V prvi fazi je bilo nakazanih 50,6 milijard lir od Evropske skupnosti, deželne uprave in za-

sebnikov; za bližnjo drugo fazo bo potrebnih nadaljnjih 20 milijard.

— Program za gospodarsko in socialno integracijo nerazvitih področij (obdobje 1990-94). Semkaj spada projekt »Bucaneve« za gorski skupnosti Meduna in Cellina v pordenonski pokrajini. Evropska skupnost in deželna uprava sta odobrili za ta namen 4,5 milijarde lir.

— Program za travnike v Alpah in na Krasu (do leta 1994). Skupna dotacija Evropske skupnosti in države znaša 15 milijard lir.

Furlanija - Julijska krajina se mora, če hoče biti most med Vzhodom in Zahodom — vključiti v evropske programe in nacionalne zakone, ki zadevajo pomoč vzhodno-evropskim državam za njihov prehod v demokracijo in tržno gospodarstvo.

Prvi tak evropski program je PHARE ali »Poland and Hungary Reconstruction«. Prvotno je bil namreč namenjen samo Poljski in Madžarski, ker sta ti dve državi dokazali največ prizadevanj na poti v demokracijo in tržno gospodarstvo. Kasneje so ga razširili na vso Vzhodno Evropo. Program je odobrilo 24 najbolj razvitih držav Zahoda članic OCSE ali Organizacije za gospodarsko sodelovanje in razvoj, upravlja pa ga Evropska skupnost.

Finančni instrument za pomoč Vzhodni Evropi je BERS ali Evropska banka za obnovo in razvoj. Pri banki je soudeleženi 39 držav, to je vsa Evropa razen Albanije, ter Evropska skupnost kot kolektivna članica in BEI ali Evropska banka za investicije. Sofinanciranje sta zagotovila tudi Svetovna banka in Mednarodni denarni sklad. Glavnica banke BERS znaša 10 milijard ECU-jev ali 15 tisoč milijard lir. Na Evropsko skupnost odpade 51% glavnice in ta vsota se utegne povečati z deležem Vzhodne Nemčije, to je za 1,56%. Združene države imajo 10 odstotkov in Vzhodna Evropa 11,9%, od tega Sovjetska zveza 6% in Jugoslavija 1,28%.

Program banke BERS ima tri glavne cilje: — financiranje privatnega sektorja in privatizacije, za kar bo šlo 60% kreditov;

— reformo finančnega sistema Vzhodne Evrope z ustanavljanjem investicijskih fondov in privatnih bank;

— razvoj infrastrukture ali sektorjev, kot so energija, prevozi, okolje in telekomunikacije.

Za prehod Vzhodne Evrope v tržno gospodarstvo — optimistično rečeno — bo potrebnih vsaj 5 do 10 let; to nakazuje sedanje negativno stanje tamkajšnjih gospodarstev. Industrijska proizvodnja je lani padla na Poljskem za 24%, v Romuniji za 22%, v Bolgariji za 15%, v Jugoslaviji za 11%, na Madžarskem za 10%, v Češkoslovaški za 4,5% in v Sovjetski zvezi za 1,5%. V tujini so te države imele konec leta 1990 naslednje dolgove: Sovjetska zveza 52 milijard dolarjev, Poljska 48,2 milijarde, Madžarska 21,7 milijarde, Jugoslavija 16,017 milijarde, Bolgarija 10,4 milijarde, Češkoslovaška 7,9 milijarde ter Romunija 2,3 milijarde.

Vzhodna Evropa mora povečati produktivnost in posodobiti tehnologijo ter po drugi strani zmanjšati inflacijo in brezposelnost. V ta namen potrebuje svežih kapitalov in sposobne menežerje. Zaradi tega se morajo zahodni podjetniki zavedati, da je minil čas čiste trgovine in da je zdaj čas investicij in ustanavljanja mešanih družb na Vzhodu. Potrebne so raziskave tržišča, to je »marketing«, in proučevanje zakonodaj, zlasti o tujih vlaganjih.

Ta temeljna dejstva upoštevajo tako evropski programi kot zadevni italijanski zakoni. Od slednjih so važni zlasti trije:

— Zakon št. 49 z dne 26. februarja 1987, ki zadeva naložbe v državah v razvoju, za kakršno je smatrana tudi Jugoslavija;

— Zakon št. 100 z dne 24. aprila 1990, ki ustanavlja SIMEST ali »Società italiana per le imprese miste all'estero«, to je delniška družba za mešana podjetja v tujini, predvsem v Vzhodni Evropi;

— Zakon št. 19 z dne 9. januarja 1991, ki je dobil ime Zakon za obmejna področja — »Legge sulle aree di confine«.

dalje na 8. strani ■

SLOVENSKI DENARNI ZAVODI V ITALIJI ZDRUŽENI V BANČNI SEKCIJI SDGZ

čestitajo

KMEČKI IN OBRтни HRANILNICI IN POSOJILNICI V NABREŽINI

ob otvoritvi nove podružnice v SESLJANU in ji želijo
nadaljnjih poslovnih uspehov

KMEČKO-DELAVSKA HRANILNICA
IN POSOJILNICA V SOVODNJAH

HRANILNICA IN POSOJILNICA
OPČINE - TRST

KMEČKO OBRТNA HRANILNICA
DOBERDOB

TRŽAŠKA KREDITNA
BANKA

Kmečka banka
Gorica

Evropska skupnost: pravni temelji...

■ nadaljevanje s 7. strani

Popolni naslov zakona št. 19 je naslednji: »Predpisi za razvoj gospodarskih dejavnosti in mednarodnega sodelovanja Dežele Furlanije-Julijske krajine, Pokrajine Belluno in sosednih področij«. Za ta namen je odobrenih 786 milijard lir za dobo 7 let.

Glavni cilji zakona so tile:

— V Trstu ustanovitev »Centra za finančne in zavarovalne servise« ali tako imenovanega »off shore«, to je »Valutne proste luke« z Borzo za kotiranje nekonvertibilnih valut vzhodnoevropskih držav. To kotiranje bo tudi na Borzi v Benetkah. Zadevna dela v Trstu so znana pod imenom »načrt Polis«.

— V Pordenonu ustanovitev »Finančne delniške družbe«, ki bo pomagala pri ustanavljanju »joint ventures« ali mešanih družb v Vzhodni Evropi

— V Gorici ustanovitev »Centra za servise in dokumentacijo« v korist trgovinskih izmenjav.

— Financiranje v znesku 100 milijard lir za mejna prehoda pri Fernetičih in v Štandrežu.

— Refinanciranje Krožnega sklada za gospodarske pobude v Trstu in Gorici z zneskom prav tako 100 milijard lir.

— Perspektive v posebnem Krožnem skladu za obrtništvo.

— Prispevki za kulturne izmenjave in narodne manjšine. Po členu 14 tega zakona, bo v triletno

1991-93 slovenska manjšina v Italiji dobila 24 milijard lir, italijanska v Jugoslaviji pa 12 milijard lir. Z Evropsko skupnostjo je prišlo do diskusije, ali zakon št. 19 krši evropske predpise o svobodni konkurenci. Vsekakor pa je še odprta odobritev izvršnih norm.

Po zakonu št. 100 družba SIMEST nudi italijanskim podjetjem tehnično, upravno, organizacijsko in finančno pomoč, raziskuje tržišča ter lahko sodeluje v omenjenih mešanih družbah v Vzhodni Evropi z manjšinskim deležem do 15% za dobo 4 let. Nudi lahko tudi jamstva za ustanavljanje mešanih podjetij.

Financiranja z olajšavami daje Banka »Mediocredito Centrale«, ki je soudeležena pri glavnici družbe SIMEST. Jamstva za investicije poleg tega nudi družba SACE, to je »Sezione autonoma per i crediti all'esportazione« zavarovalnice INA.

Družba SACE je aprila odobrila jamstva za srednjeročna in dolgoročna financiranja Jugoslaviji za 800 milijard lir ter Romuniji za 100 milijard lir.

Naj zaključim s »sporazumom o sožitju«, katerega sta letos sklenili Gorica in Nova Gorica. Sporazum med drugim:

— ugotavlja, da so se odprle nove obetajoče priložnosti za skupno rast zahvaljujoč se veličastnim političnim in geografskim spremembam v Evropi, ki so pripomogle k tistemu premoščanju ideoloških in nacionalnih pregrad, za katere sta Nova Gorica in Gorica s svojimi trdnimi, intenzivnimi in miroljubnimi odnosi sodelovanja že v preteklosti dajali zgled;

— nadalje ceni politični in idejni pomen novih spodbudnih predlogov in možnosti za sodelovanje, ki bodo še bolj ošibili tradicionalni pomen besede »meja« in okreplili tiste individualne in kolektivne vrednote, ki nas bodo privedle k evropski viziji naše skupne kulturne in civilizacijske dimenzije.

(Konec)

—O—

Papež Janez Pavel II. se mudi na obisku na Poljskem. V svojih nastopih svari poljske vernike zlasti pred potrošništvom in praktičnim materializmom ter ostro graja tiste, ki se na Poljskem zavzemajo za splav oziroma prekinitev nosečnosti.

NOVICE

Predsednik slovenske vlade Lojze Peterle bo v soboto, 8. t.m., na obisku v Rimu, kjer se bo srečal s predsednikom vlade Andreottijem. V torek, 11. t.m., pa bo dopotoval v Rim predsednik Republike Slovenije Milan Kučan.

Predsednik republike Cossiga je imenoval štiri dosmrtno senatorje. Ti so predsednik vlade Andreotti, bivši minister in tajnik PSI De Martino, bivši minister, krščanski demokrat Taviani in predsednik družbe FIAT Agnelli.

»Za mir, demokracijo in samostojno Slovenijo«, pod tem geslom je potekalo 31. maja na Kongresnem trgu v Ljubljani zborovanje, ki so ga priredile stranke Demosove koalicije. Govorili so Bučar, Peterle, Pučnik, Oman, Janša in Plut, se pravi predstavniki vseh Demosovih strank.

Na svetu je že kakih 14 tisoč ljudi s presajenim srcem. V Italiji jih je kakih tisoč. Ta operacija podaljša življenje vsaj za pet let 85% pacientov.

Več sto pripadnikov prvega rodu nabornikov nastajajoče slovenske vojske, povezane v enotah teritorialne obrambe, je v nedeljo, 2. t.m., svečano priseglo. Slovesnosti sta bili na Igu pri Ljubljani in v Pekrah pri Mariboru. Na obeh svečanostih sta spregovorila predsednik Republike Slovenije Kučan in obrambni minister Janša. Slovenske vojske je nagovoril tudi njihov poveljnik, polkovnik Janez Slaper.

Osma številka Galeba

■ nadaljevanje s 6. strani

igricama in drugim gradivom. Mira Voglar pa kot »Male instrumente« tokrat predlaga uporabo stekleniček kot piščali, ki jih uglasimo pač z različno količino vode v njih.

Sredi revije je barvna priloga, ki jo je Andrej Pisani posvetil štirni ali kraškemu vodnjaku. Objavljeni so opis in temeljni podatki ter dokumentarne slike.

Potujete v Rim?

Nekoč hotel Bled, danes hotel Emona!

Obveščamo vas, da smo 15. marca 1991 odprli v Rimu hotel Emona.

Za rojake poseben popust. Naslov hotela:

00185 - ROMA, Via Statilia 23;

Tel. 06/7027911 ali 06/7027827;

fax: 06/7028787.

Dobrodošli!

Lastnik hotela Emona
Gran Cav. Vinko Levstik

France Bevk HUDA URA

XXVI.

Poznal je materina čustva. Čutil je, da se je zavzela in da ji je hkrati z izrazom zadovoljstva legla neka skrb na obraz.

Sinu je za trenutek zastal korak.

»Kje je Tine?«

Misel na Tineta mu je ves čas tičala v podzavesti. Šele ko je odšel od Zalke, mu je njegova podoba jasno stopila pred oči in ga od takrat ni več zapustila.

»Pri Slivarju je bil. Zdaj so ga odpeljali h Groharju!«

»Kdo ga je odpeljal?«

»Moj Bog, ali sem mar rekla, da so ga odpeljali? Sam je odšel z možmi.«

Mohor je stopil s klanca na ozko stezo, tipal s palico ob njenem robu in molčal. Od množice občutkov mu je legala omotica v glavo in noge, v vse ude in ga mu-

čila. Tako razburljivih trenutkov kot tisti večer ni doživel od takrat, ko se je zavedel svoje slepote. Misli so se mu pršile kot kapljice slapa. Iz njih se je jasno ločila le ena, ki mu ni hotela iz duše.

»Kje je moja harmonika?« je vprašal.

»Pa je menda ostala pri Mlakarju. Kaj bi?«

»Igral bi nanjo.«

Rad bi se bil rešil z godbo.

»Ali si mar ob pamet?« se je zavzela mati. »Zdaj boš godel, ko pri Slivarju leži mrlič?«

Mohor je obstal in se zazibal na nogah.

»Ali je umrl?«

»Umrl. Tam sem bila, ko sem te iskala.«

Fant je šel naglo dalje, kakor da beži pred nečim. Obšla ga je bila nenadoma tako čudna grenkoba in mu upijanila čute, da je zgrešil pot. Zadel je v breg in skoraj

pal na obraz, le stežka se je ulovil na palico.

»Kaj ti je?« se je prestrašila mati.

»Nič.« je rekel nejevoljno. »Pustite me,« se je otresel z roko, ki ga je bila zgrabila.

Hodil je, kakor da stopa po misli, ki se mu je bila najtrdovratneje oklenila duše. Vso pot do doma nista več spregovorila.

Stoje pred hišo je Mohor z obrazom iskal mater, ki se je bila naslonila na vrata.

»Pojdite spat, mati!« ji je rekel.

»In ti, kam pojdeš?«

»H Groharju.«

»Po kaj h Groharju ob tej uri?« se je zavzela.

»Ob tej uri!« se je nejevoljno zganil.

»Zame je ob vsaki uri dan.«

Ni se mu več upala ugovarjati. Dolgo ni mogla odtrgati oči od njegove tenje, nato mu je voščila lahko noč, odšla v vežo in zaprla vrata za seboj.

(Dalje)